

СТАНОВИЩЕ

от **Красимира Средкова Иванова**

професор по трудово право и общественно осигуряване
в Софийския университет „Св. Климент Охридски“

относно дисертационния труд

„Осигурителният стаж в българското законодателство“

за получаване на образователната и научна степен „Доктор по право“

представен от **Цвета Евгениева Попова** --

докторант на самостоятелна подготовка, отчислена с право на защита

Със заповед № РД-38-243 от 24.04.2018 г. на Ректора на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ съм назначена за член на научното жури за защита на дисертационния труд „Осигурителният стаж в българското законодателство“, представен от докторанта на самостоятелна подготовка Цвета Евгениева Попова за получаване на научната и образователна степен „Доктор“ по професионално направление 3.6. „Право“ („Трудово право и общественно осигуряване“). С решение на журито от 08.05.2018 г. ми е възложено да дам становище по дисертационния труд. С професионално удоволствие изпълнявам това свое задължение, особено като научен ръководител на докторанта.

Именно в качеството си на научен ръководител бих искала да споделя своите **впечатления** от пътя, който докторантът успешно извървя до представянето на обсъждания труд. С променлива интензивност (невинаги по обективни причини) тя изпълняваше точно задачите си по годишните индивидуални учебни планове.

Темата на дисертационния труд е избрана от кандидата и одобрена единодушно от катедрения съвет. Планът и неговото развитие са изключително самостоятелно дело на докторанта. Ролята ми на научен ръководител се свеждаше основно до насочване и подпомагане на снабдяването с литература, обсъждане на по-сложни въпроси. Докторантът проявяваше похвална добросъвестност в работата си, умение за работа както с правните норми, така и със съдебната практика и научната литература.

Впрочем, моите впечатления от професионалните, и в частност изследователски, качества и възможности на Цвета Попова са оформени ознати още от студентските ѝ години – не само от изпитите, но преди всичко от участието ѝ в Правната клиника по трудово право, най-активен член на която тя беше през двете години на участието си.

Определено положителната ми **оценка** на представения дисертационен труд се основава на следните негови главни характеристики:

1. Трудът е *оригинално научно постижение с голямо научно-приложно значение* по смисъла на чл. 6, ал. 3 ЗРАСРБ. Той е посветен на важна тема с осигурителноправно значение – осигурителния стаж като предпоставка за придобиване на осигурителни права, за определяне на техния размер и на периода на упражняването им. Трудът доказва задълбочените познания на авторката по теория на правото, трудово право, осигурително право, гражданско и търговско право, административно право и способността ѝ да използва тези знания за самостоятелни научни изследвания. В представената дисертация Цвета Попова анализира критично действащата правна уредба, обосновава сериозни научни изводи, прави предложения за правилното прилагане на закона и за неговото усъвършенстване. Тези предложения са основани на теоретични анализи на българското законодателство, на международното право, на правото на ЕС и на интересни чуждестранни законодателства като тези на Австрия, Германия, Гърция, Русия и др.

Трудът е оригинален като цяло и в отделни негови части. Той е *първото комплексно монографично изследване* на въпроси на осигурителни стаж в българската правна литература и е плод изцяло на самостоятелните творчески изследвания на авторката. Специално внимание заслужават и *отделни особено оригинални творчески анализи* – например относно историческото развитие на правната уредба на осигурителния стаж в българското законодателство (гл. I, § 1), международноправната уредба на този институт и уредбата му в правото на ЕС (гл. I, § 2, т. 2—4), белезите на понятието за осигурителен стаж (гл. II, § 1 и § 3), характеристиката на несъщинския осигурителен стаж (с. 113—127), съотношението между действителен и същински осигурителен стаж (с. 139—145), обосноваването на официалния удостоверителен характер на осигурителната книжка (с. 198—202) и мн. др.

2. Трудът е насочен към *решаване на важни научни и научно-приложни проблеми, съответства на съвременните достижения на правната наука и ги доразвива творчески*.

а. Изследването на осигурителния стаж има преди всичко важно *научно-теоретично значение*. С него авторката прави задълбочени научни анализи, разкрива нови правни явления и по този начин допринася за развитието на осигурителноправната наука. Това се отнася например до изложенията относно историческото развитие на правната уредба на осигурителния стаж; възможните форми на трудова дейност, при които се натрупва осигурителен стаж; изясняването на понятието „несъщински“

осигурителен стаж; правата на наследниците по Закона за установяване на трудов и осигурителен стаж по съдебен ред и др.

Авторката познава много добре и тълкува задълбочено както българското законодателство, така и международното право и правото на ЕС и прави обосновани изводи за съответствието на националното с международното и наднационалното право. Законодателството е подложено на задълбочен и много добре обоснован критичен анализ;

б. дисертационният труд има и особено важно *научно-приложно значение*. То се определя както от анализа на законодателството, който улеснява неговото прилагане, така и особено от предложенията за неговото усъвършенстване. Авторката прави редица предложения *de lege ferenda*, обосновани в хода на изложението и обобщени в Заключениеето, които заслужават подкрепа и трябва да привлекат вниманието на законодателя.

Много добре е представена и подложена на критичен анализ и съдебната практика. Редица заключения имат непосредствено значение за нейното усъвършенстване – например относно правата на наследниците по Закона за установяване на трудов и осигурителен стаж по съдебен ред, относно официалния характер на осигурителната книжка и на другите документи за установяване на осигурителен стаж и др.

3. При подготовката на дисертационния труд Цвета Попова е проучила *голямо количество правна литература* не само по осигурително, но и по трудово, гражданско, търговско, административно, гражданско процесуално право, обща теория на правото -- на български, руски, английски и немски език. Тя анализира задълбочено становищата на други автори, използва някои от тях за аргументация на свои становища, проявява коректно критично отношение към тези, които не споделя. Характерно за труда е, че няма самоцелни цитирания – било да се демонстрира богатата читателска култура, било да се демонстрира уважение на други автори. На основата на задълбоченото познаване на постиженията на българската и наличната чуждестранна правна наука тя доразвива творчески тези постижения, за което свидетелстват и посочените по-горе приноси.

4. Заслужава специално внимание *езикът* на труда. Той е точен, прецизен, юридически издържан. Изложението е ясно и разбираемо, без това да намалява научната му стойност. В това отношение г-жа Попова показва сериозен прогрес в процеса на подготовката на труда.

5. Авторката е представила коректно *своите научни приноси* както в дисертационния труд, така и в автореферата. Това показва явната ѝ критична оценка на своето творчество и обективно оценяване на резултатите от него.

6. Редица от научните изводи на Цвета Попова в дисертационния ѝ труд са отразени в една *студия* и шест *статии* в авторитетни научни издания. Те се посрещат с интерес от широка и разнородна читателска аудитория и са полезни за практиката.

Освен по темата на дисертационния труд, докторантката е публикувала множество научни съчинения и практически коментари *по други въпроси на трудовото и на осигурителното право*. Те я представят като автор с широка правна подготовка и интереси.

7. В същото време по дисертационния труд на Цвета Попова имам и някои *критични бележки и препоръки*. Сред по-съществените обстоятелства, които ме смущават, ще посоча това, че:

а. в труда има някои *необосновани тези*. Така например неясно остава кое е „единното“ на законодателството за осигурителния стаж през периода 1949—1992 г. (с. 27--38), след като самата тя представя десетки нормативни актове, в редица случаи с различно съдържание. Не намирам за обоснована и тезата ѝ за предимствата на легалната дефиниция на осигурителния стаж (с. 68—72, с. 108, с. 109—110 и др.) при положение, че всяка легална дефиниция може да бъде непълна, неточна и пр., а задачата на правото е да установява правила за поведение, от които да се извежда понятието за едно или друго правно явление;

б. ако посочените и други подобни на тях тези са спорни, но не неприемливи, в изследването са допуснати и някои напълно *неверни твърдения*. Така например не може да има недействително трудово или служебно правоотношение, както се твърди на с. 119—120 – недействително може да бъде основанието за тяхното възникване. Самата трудова книжка не е волеизявление, както се поддържа на с. 197 – тя обективира нечий волеизявление. В тази връзка препоръчах и препоръчвам на авторката да бъде по-прецизна и в езика, и в изразяваните чрез него становища;

в. има какво да се желае и в *структурата* на труда. Така например въпреки многократните препоръки авторката не е освободила изложението относно съвременната правна уредба на осигурителния стаж (гл. I, § 2, т. 5) от анализ по същество на отделни елементи от нейното съдържание.

Поставям тези въпроси на вниманието на докторанта и на научното жури не за да омаловажа труда “Осигурителният стаж в българското законодателство“, който като цяло заслужава висока оценка, а за да провокирам авторката все пак да преосмисля или да дообмисля своите тези и да има предвид подобни обстоятелства в бъдещата си изследователска дейност.

В заключение:

На основата на представената характеристика на дисертационния труд "Осигурителният стаж в българското законодателство", както и на непосредствените ми лични впечатления от дейността на Цвета Евгениева Попова като студентка, докторант и асистент в катедра "Трудово и осигурително право" в Софийския университет "Св. Климент Охридски" и от нейните публикации по и извън темата на дисертационния труд в българския и чуждестранен правен печат предлагам на научното жури **да приеме за установено**, че:

1. Са спазени *формалните изисквания* на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за прилагане на Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности.

2. *Професионалното развитие* на Цвета Попова като докторант и асистент ѝ е позволило да натрупа опит в изследователската дейност и е добра основа за нейното по-нататъшно развитие.

3. Представеният *дисертационен труд* е отпечатано в основни части оригинално творческо научно постижение, плод изцяло на самостоятелната изследователска дейност на авторката. Той е насочен към решаване на важни и актуални теоретични и приложни проблеми на осигурителното право, подготвен е в съответствие със съвременните постижения на българската и чуждестранната правна наука и творчески ги доразвива. Трудът е на високо теоретично равнище и допринася за решаване на важни и много актуални проблеми. Научните постижения на авторката се изразяват в обогатяване на съществуващите знания по осигурително право, в създаване на новости в осигурителноправната теория и имат съществено значение за нормотворческата практика и практиката по прилагане на осигурителното право.

Посочените и други досегашни постижения на докторанта оформят моето убеждение на основание чл. 11, ал. 2 във вр. с чл. 6, ал. 3 ЗРАСРБ и чл. 33, ал. 3 във вр. с чл. 27 и чл. 72, ал. 3 П-к СУ да предложи на научното жури **да даде образователната и научна степен "Доктор"** по професионално направление 3.6. „Право“ („Трудово право и обществено осигуряване“) на Цвета Евгениева Попова -- докторант на самостоятелна подготовка в Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

София, 27.05.2018 г.

С уважение: